JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

MAHAKAMA YA TANZANIA

TAARIFA YA JAJI MKUU WA TANZANIA MHE. PROF. IBRAHIM HAMIS JUMA KWENYE MKUTANO NA WAANDISHI WA HABARI KATIKA KITUO JUMUISHI CHA UTOAJI HAKI - TEMEKE- TAREHE 17 JANUARI 2024 KUHUSU MAADHIMISHO YA WIKI NA SIKU YA SHERIA NCHINI, 2024

MHE. MWANABARAKA MNYUKWA, JAJI MFAWIDHI KITUO JUMUISHI CHA UTOAJI HAKI -TEMEKE,

PROF. ELISANTE OLE GABRIEL, MTENDAJI MKUU WA MAHAKAMA,

MHE. SYLVESTER KAINDA, MSAJILI WA MAHAKAMA YA RUFANI NA KAIMU MSAJILI MKUU,

MHE. PROJESTUS KAHYOZA, KAIMU MSAJILI WA MAHAKAMA KUU,

NAIBU WASAJILI, WATENDAJI, MAHAKIMU NA WATUMISHI WA MAHAKAMA MLIOPO,

WAANDISHI WA HABARI KUTOKA VYOMBO MBALIMBALI VYA NDANI NA NJE YA NCHI,

MABIBI NA MABWANA,

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA!

MAHAKAMA YA TANZANIA!

Ndugu Waandishi wa Habari

Awali ya yote nitumie fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu aliyetujalia kufika katika ukumbi huu wa mkutano tukiwa na afya njema. Kwa niaba ya Mahakama ya Tanzania na kwa niaba yangu binafsi niwatakie nyote Heri ya Mwaka Mpya 2024.

Nipende kuwashukuru nyie Wahariri na Waandishi wa Habari ambao mmekuwa mkiitikia wito kila tunapowaita kwenye mikutano yetu ya Mahakama. Ndugu zangu Wahariri na Waandishi wa habari, Mahakama ya Tanzania inaheshimu na kuthamini uhuru wa vyombo vya Habari, na nafasi za vyombo vya Habari kama mdau anayeiwezesha Mahakama kuwafikishia

wananchi taarifa muhimu za Mahakama za Kimahakama. Tukumbuke kuwa, Ibara ya 18(2) ya Katiba ya JYMT (1977) imetaja haki ya wananchi kupewa taarifa wakati wote kuhusu mtukio mbali mbali nchini na duniani kote ambayo ni muhimu kwa Maisha na shughuli zao, na pia kupata taarifa juu ya masuala muhimu kwa jamii.

Aidha, tunatambua pia kwamba nyie waandishi wa habari ni wadau muhimu wa Mahakama kwenye eneo la utoaji elimu na kufikisha habari zetu kwa umma hususan katika shughuli ambayo nitawaeleza hivi punde.

Ndugu Waandishi wa Habari,

Mahakama ya Tanzania ina jukumu la kikatiba la kutoa haki ikiongozwa na dira yake ya utoaji haki kwa wakati na kwa watu wote (*Timely and Accessible Justice for all*). Watu wote hapa ni watanzania zaidi ya milioni 60, waliopo katika Mikoa 26, Wilaya 139, na Kata takriban 4000. Katika kutimiza wajibu wake wa kutoa haki katika nchi kubwa, yenye mahitaji makubwa, ni lazima iwepo Dira, nguzo, mikakati, malengo na tathmini za mara kwa mara. Katika kutekeleza dira yake, Mahakama

imekuwa ikifanya maboresho kwenye huduma zake ili kutoa huduma bora inayomlenga mwananchi kupitia Mpango Mkakati wa Miaka Mitano Awamu ya Pili (2020/21 - 2024/25) ambao umesimikwa katika Nguzo ya Tatu zinazoongoza utekelezaji wa Mpango Mkakati na Programu za Kimaboresho.

Katika Nguzo ya Kwanza, Mahakama inatekeleza utawala bora, uwajibikaji na usimamizi wa rasilimali. Nguzo ya Pili ni upatikanaji na utoaji wa haki kwa wakati. Nguzo ya Tatu ni kuthamini sana Imani kutoka kwa wananchi, watumiaji wa huduma za mahakama, wadau wa mahakama na jamii kwa ujumla. Nguzo ya tatu ina umuhimu wa kipekee kwa vile inahusu Mahakama ya Tanzania kuwashirikisha wananchi, watumiaji wa huduma za mahakama, wadau wa mahakama na jamii kwa ujumla, katika shughuli za mahakama. Wahariri, waandishi wa habari na vyombo vya habari ni nyenzo muhimu kwa Mahakama inayowashirikisha wananchi, wadau na watumiaji wa huduma za Mahakama.

Tumewaalika leo, ili kuwaomba, muwajulishe wananchi, watumiaji wa huduma za Mahakama na wadau wote wa mahakama kuwa kila mwaka Mahakama ya Tanzania huadhimisha Siku ya Sheria ambayo inaashiria mwanzo wa shughuli za Mahakama kwa mwaka husika baada ya kumalizika kwa likizo ya Mahakama inayoanza kila tarehe 15 Desemba ya kila mwaka na kumalizika tarehe 31 Januari ya kila mwaka unaofuatia.

Siku ya Sheria hutanguliwa na Maadhimisho ya Wiki ya Sheria. Maadhimisho ya Wiki ya Sheria hutumika kama jukwaa maalum linaloikutanisha Mahakama na wadau wake muhimu, hususani wananchi, ili kutoa elimu ya shughuli zinazotolewa na Mahakama na wadau wake walio katika mnyororo wa utoaji haki.

Mwaka huu 2024, Mahakama ya Tanzania itaadhimisha Wiki na Siku ya Sheria katika ngazi ya Kitaifa jijini Dodoma, katika Kanda za Mahakama Kuu, katika Mikoa na Wilaya zote nchini.

Ndugu Waandishi wa Habari

Wajulishe ni wananchi wote kuwa, Maadhimisho ya Wiki ya Sheria mwaka 2024 yataanza tarehe 24 hadi 30 Januari 2024 kwenye Viwanja vya MWALIMU NYERERE SQUARE katikati ya Jiji la Dodoma. Uzinduzi rasmi wa Maonesho ya Wiki ya Sheria utafanyika tarehe 27 Januari 2024 kwa matembezi yatakayoanza saa 12.00 Asubuhi kwenye Jengo la Kituo Jumuishi cha Utoaji Haki Dodoma na kuhitimishwa kwenye Viwanja vya Mwalimu Nyerere na Mgeni Rasmi atakuwa ni Mhe. Dkt. Tulia Ackson (Mb), Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na pia Rais wa Umoja wa Mabunge Duniani – Inter-Parliamentary Union. Kilele cha Siku ya Sheria itakuwa ni tarehe 01 Februari, 2024 kwenye viwanja vya Chinangali Jijini Dodoma na Mgeni Rasmi anatarajiwa kuwa Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Ndugu Waandishi wa Habari,

Kaulimbiu ya Wiki na Siku ya Sheria 2024 ni;

"Umuhimu wa Dhana ya Haki kwa Ustawi wa Taifa: Nafasi ya Mahakama na Wadau Katika Kuboresha Mfumo Jumuishi wa Haki Jinai".

Kauli mbiu hii, inatoa nafasi nyingine kwa taasisi za Haki Jinai kutafakari maoni ya Mapendekezo ya Tume ya Rais, kuangalia Jinsi ya Kuboresha Taasisi za Haki Jinai.

Mchakato wa haki jinai hupitia hatua muhimu mbalimbali ambazo zinahusisha Mahakama na wadau. Hatua hizo ni pamoja na uchunguzi, upelelezi na kukamatwa kwa washukiwa unaofanywa na wachunguzi, wapelelezi na wakamataji (Mkemia Mkuu wa Serikali, Mamlaka ya Kudhibiti na Kupamnbana na Madwa ya Kulevya, Polisi, TAKUKURU nk.); Uendeshaji wa Mashtaka unaofanywa na Ofisi ya Taifa ya Mashtaka. Mahakama za ngazi mbali mbali zipo katika hatua ya usikilizaji na kutoa uamuzi. Jeshi la Magereza linahusika na kuhifadhi wafungwa/mahabusu. Kauli mbiu inajenga hoja kuwa, Hatua, taasisi, na ngazi mbalimbali ambazo hupitiwa na mashauri ya jinai lazima zitahmini “HAKI”.

Taarifa ya TUME YA RAIS, KUANGALIA JINSI YA KUBORESHA TAASISI ZA HAKI JINAI iko katika hatua za utekelezaji wa mapendekezo kwa ujumla na mapendekezo yanayotakiwa katika kila Taasisi ya Haki Jinai. Wiki ya Sheria itatumiwa na Taasisi

mbali mbali kujieleza kwa wananchi. Moja ya changamoto zilizoanishwa na Tume ya Rais, ni changamoto ya mifumo ya utekelezaji wa majukumu ya Taasisi zinazohusika na Haki Jinai kutosomana, haziwasiliani na kila taasisi inahifadhi taarifa muhimu bila kutoa kwa taasisi zingine. Hali hiyo ya kutosomana, kutogawana taarifa muhimu inaathiri upatikanaji wa haki kwa wakati kwa vile inachelewesha upelelezi, inachelewesha usikilizwaji wa mashauri, bila kusahau kuwa kutogawana na kutosomana huko kunaathiri uendeshaji na usimamizi wa vyombo vingine vya utoaji haki.

Ndugu Waandishi wa Habari

Nisema hapa kuwa, Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) ina nafasi kubwa katika kuboresha HAKI na kufanikisha upatikanaji wa haki kwa wakati. Hivyo basi, katika wiki ya Sheria mwaka huu 2024, Mahakama ya Tanzania itatumia kauli mbiu kuonyesha namna Mahakama inavyoendelea kuboresha huduma zake kupitia mifumo ya TEHAMA. Mifumo ya TEHAMA ya Mahakama inalenga kuzifunganisha Taasisi za Haki Jinai kwenye mwavuli mmoja wa mawasiliano ili kuratibu na

taarifa sahihi tangu mtuhumiwa anapokamatwa hadi pale kesi inapokamilika Mahakamani.

Kwenye maonesho ya mwaka huu, kwa kuzingatia kaulimbiu inayobeba maonesho, Mahakama inategemea kwamba wananchi na wadau watakaofika kwenye viwanja vya maonesho ya Kitaifa Jijini Dododma watapata maelezo kutoka Kurugenzi ya Tehama na Kurugenzi ya Usimamizi wa Mashauri ya namna mifumo mipya ya Tehama inavyofanya kazi na wataoneshwa kwa vitendo namna mifumo hiyo inavyofanya kazi. Mifumo itakayooneshwa wakati wa maonesho ni pamoja na;

a) Mfumo mpya wa ki-elektroniki wa Kuratibu Uendeshaji na Usimamizi wa Mashauri (*Electronic Case Management System—e-CMS*).

   Mfumo huu *(e-CMS*) umelenga kutoa huduma zifuatazo:

   i. Usajili wa mashauri (nyaraka za mashauri za pande zilizo na mgogoro) kwa njia ya mtandao na kuyafuatilia mashauri yanavyotiririka katika hatua mbalimbali kwa njia za ki-elektroniki hadi hatua ya uamuzi (Hukumu);

ii. Upangaji wa mashauri kwa Majaji na Mahakimu na Majaji na Mahakimu waliopangiwa mashauri watakuwa na uwezo wa kusoma nyaraka zote za shauri zilizo katika nyaraka laini zinazopatikana kwa njia ya ki-elektroniki. Na watazisoma wakiwa pahali popote;

iii. Utaruhusu Majaji na Mahakimu kuandika hukumu na mienendo ya mashauri moja kwa moja kwenye mfumo tofauti na ilivyokuwa awali;

iv. Vituo mbalimbali vya Mahakama kusomana na mifumo ya wadau muhimu wa Mahakama kama vile Mamlaka ya vitambulisho vya Taifa (NIDA), Ofisi ya Taifa ya Mashtaka (NPS), Jeshi la Polisi, Magereza, Ustawi wa Jamii, n.k. Ikumbukwe kuwa, uwepo wa mfumo wa e-CMS peke yake haitatosha kufikia kiwango cha 'kusomana'. Changamoto zinazojitokeza katika mfumo wa e-CMS ndizo zinasaidia kuujenga na kuuboresha ili utumikie vyema zaidi. Lazima mfumo utawawezesha wadau katika mnyororo wa haki kujua

nani anafanya nini, suala lililosajiliwa mahakamani limefikia wapi au limekwama wapi?

b) Mpango wa kuzidijitali Nyaraka

Nyaraka za mashauri zina nafasi kubwa katika kuiwezesha Mahakama kutoa maamuzi yenye misingi ya haki. Nyaraka za kimahakama zinatakiwa zipatikane kwa wakati, pahala popote na ziwe kamili na sahihi. Ili kuepuka changamoto za nyaraka na kumbukumbu za Mahakama kupotea kuharibika au kutopatikana kwa urahisi, Mahakama imekusudia kuzidijiti nyaraka na kumbukumbu zote ambazo zitasaidia Mahakama itoe haki kwa uwazi zaidi, kwa ufanisi zaidi na kwa ubora zaidi.

Wananchi watakotembelea mabanda ya maonyesho wataelezwa namna huu mpango wa kudijiti nyaraka utakavyowasaidia kupata haki Mahakamani

c) Mfumo wa Unukuzi na Tafsiri wa Mienendo ya Mashauri (Transcription & Translation- Software – TTS).

Haki inaweza kufifishwa na kudhoofishwa endapo kumbukumbu za mienendo ya mashauri haitaandikwa kwa

usahihi. Haki inaweza kuchelewa kupatikana endapo Mahakama zitatumia muda mrefu kuandika hizo kumbukumbu kwa mikono.

Katika juhudi za kuboresha haki katika eneo la utayarishaji wa kumbukumbu, Mahakama ya Tanzania ilishirikiana na Kampuni ya ALMAWAVE ya Italia na kujenga mfumo, uliotumia Artificial intelligence kufundisha lugha ya Kiswahili na kiingereza cha kisheria na kimahakama ili mfumo usaidie kufanya unukuzi (transcription) na pia kutafsiri (translation) katika lugha ya Kiswahili au Kiingereza. Mfumo huu umeshafungwa, kwa awamu ya kwanza katika Mahakama 11. Mafunzo ya namna ya kutumia vifaa hivyo tayari yametolewa.

Wananchi wanakaribishwa waone namna mfumo wa unukuzi na tafsiri utakavyosaidia kumbukumbu za mashauri na hukumu kupatikana haraka, kwa usahihi na kuboresha huduma ya haki inayopatikana Mahakamani. Vifaa vikifungwa katika Mahakama zote, Majaji na Mahakimu wataachana na utaratibu wa kuandika

mienendo ya mashauri kwa mkono. Kumbukumbu zitakazotolewa na mfumo wa TTS zitakuwa ni maneno halisi yaliyotamkwa Mahakani.

d) Mfumo wa Tanzlii.

Mfumo huu unawawezesha Wadau wa Mahakama kupata nyaraka mbalimbali kama vile maamuzi ya mahakma na Sheria kwa njia ya ki-elektroniki.

e) Usikilizaji wa mashauri kwa njia ya mtandao kupitia runinga *(Video conference)*. Baada ya mabadiliko ya sheria inayoruhusu usikilizaji wa mashauri kwa njia ya mtandao, Mahakama imefanya uwekezaji wa vifaa vya kisasa vya TEHAMA katika vituo vya Mahakama na magereza ili kuwezesha usikilizaji wa mashauri kwa njia ya mtandao. Njia hii inalenga kuharakisha usikilizaji wa mashauri kwa mashahidi walio mbali na vilevile kupunguza gharama za uendeshaji wa mashauri.

Lengo la maonesho haya ni kuwaonesha wananchi uwekezaji uliofanywa na faida kubwa inayopatikana kutokana na ubora, ufanisi na gharama ndogo ya Haki itakayopatikana Mahakamani. Wananchi na wadau watakaofika kwenye viwanja vya maonesho watakutana na watumishi na wadau mbalimbali wa Mahakama wenye ubobezi katika shughuli mbalimbali za kimahakama wakiwemo wataalamu wa mifumo ya TEHAMA ambao kwa muda wa wiki nzima watakuwa kwenye mabanda wakitoa ufafanuzi kuhusu shughuli za mahakama na maelezo kuhusu mifumo tuliyo nayo na namna inavyofanya kazi.

Mahakama tunaamini kwamba ili tuweze kupiga hatua zaidi katika eneo la utoaji haki, mifumo ya Utendaji kazi kwenye Taasisi za Haki Jinai inapaswa kueleweka vizuri kwa wananchi wa kawaida, watumiaji wa huduma za Mahakama, na pia wadau wa Mahakama.

Itakumbukwa kwamba mwaka 2023 Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Dkt Samia Suluhu Hassan aliteua Tume Maalumu ya kukusanya maoni na kutoa mapendekezo ya

namna bora ya kuboresha mfumo wa Haki Jinai hapa nchini. Kaulimbiu ya mwaka huu inaakisi kazi iliyofanywa na Tume ya Haki Jinai na mapendekezo iliyoyatoa kwa Mhe. Rais Juali, 2023.

Katika wiki ya Sheria mwaka huu (2024) Mahakama ya Tanzania, kwa kutambua jitihada za Mhe. Rais katika kuboresha mfumo mzima wa Haki Jinai, imelenga kuwaleta wadau wake muhimu wa Haki Jinai kwenye mwamvuli mmoja wa maonesho ya Wiki ya Sheria.

Mahakama ya Tanzania inategemea kwamba Taasisi zote za Haki jinai zitakazoshiriki maonesho ya Wiki ya sheria zitawapa wananchi Majibu kuhusu Mipango yao na Mikakati yao ya namna walivyojiandaa kutekeleza mapendekezo ya Tume ya Haki Jinai kwa lengo la kuboresha HAKI JINAI, na pia kuunganisha mifumo ya utendaji kazi inayosomana kama ilivyopendekezwa na Tume ya Haki Jinai.

Ndugu Waandishi wa Habari

Kwa upande wa Mahakama katika maonesho hayo kutakuwa na banda mahususi kwa ajili ya kuelezea hatua zilizochukuliwa na Mahakama na zinazoendelea kuchukuliwa katika kutekeleza maeneo yote ambayo Taarifa ya Tume ya Rais, ya Haki Jinai imeigusa Mahakama ya Tanzania.

Kwa ufupi baada ya ripoti ya Tume ya Haki Jinai kuwasilishwa kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Mahakama iliunda Timu iliyoongozwa na Jaji wa Rufani Mhe. Dkt. Gerald Ndika kwa ajili ya kuipitia ripoti ya Tume ya Haki Jinai na kuainisha maeneo yote yaliyoigusa Mahakama moja kwa moja na yale maeneo yailiyowagusa wadau wa Mahakama yatakayoathiri Mahakama. Timu hiyo iliaininisha maeneo 18 yaliyoigusa Mahakama moja kwa moja na maeneo 6 yanayowahusu wadau wa haki jinai yatakayoathiri Mahakama. Yapo maeneo yaliyofanyiwa kazi, na mengine yanaendelewa kufanyiwa kazi. Hivyo nawaomba wadau na wananchi mfike katika maonesho hayo ili muweze kufahamu ni maeneo yapi yaliyofanyiwa kazi na yale yanayoendelea kufanyiwa kazi na pia

kutoa maoni kuhusiana na utekelezaji wa ripoti hiyo ya Tume ya Haki Jinai pamoja na mambo mengine.

Ndugu Waandishi wa Habari

Kwenye Viwanja vya Mwalimu Nyerere ambapo maonesho ya Wiki ya Sheria yatafanyika kutakuwa na Waheshimiwa Majaji, Wasajili, Naibu Wasajili na Mahakimu, pamoja wadau mbalimbali wa Mahakama ikiwa ni pamoja na Taasisi mbalimbali kama vile, Wizara ya Katiba na Sheria, Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali, Ofisi ya Taifa ya Mashtaka, Jeshi la Polisi, Jeshi la Magereza, Mamlaka ya Udhibiti wa Madawa ya Kulevya, Ofisi ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali, Jeshi la Uhamiaji, Tume ya Kurekebisha Sheria, Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu, TANAPA, Chama cha Mawakili Tanganyika na wadau wengi wengine walioalikwa kwenye maonesho hayo.

Ndugu Waandishi wa Habari

Kama ilivyo kawaida, Maonesho ya Wiki ya Sheria ni fursa muhimu kwa wananchi kupata elimu mbalimbali ya masuala ya kisheria ikiwa ni pamoja na kupata msaada wa Kisheria,

Uandishi wa Wosia, Usimamizi wa Mirathi na huhuma nyingine. Wananchi watapata fursa ya kuzungumza, kuuliza maswali na kujadiliana na Maafisa wa Mahakama na wadau wake kwa lengo la kujifunza kuhusu huduma mbalimbali zinazotolewa na mahakama na pia zile zinazotolewa na wadau wake.

Ndugu Waandishi wa Habari.

Napenda kutoa rai kwa wananchi na wadau wote wa Sheria kutembelea sehemu zote zilizoandaliwa kwa ajili maadhimisho ya Wiki ya Sheria kuanzia wilayani, mikoani na hapa Jijini Dodoma katika viwanja vya Nyerere Square kwa ajili ya kujifunza na kupata huduma mbalimbali za kisheria. Na kwa wale waliopo katika Mikoa mbalimbali watembelee mabanda ambayo yameandaliwa na Kanda za Mahakama Kuu, Mahakama za Hakimu Mkazi na zile za Wilaya kwa ajili ya kupata elimu na msaada wa kisheria.

Ndugu Waandishi wa Habari.

Nihitimishe kwa kuwaomba mtusaidie kufikisha ujumbe huu kwa umma ili wananchi watembelee maonesho katika kipindi chote cha siku saba.

ASANTENI KWA KUNISIKILIZA.